

Església pertot arreu

L'Església i el poder polític han col·laborat i col·laboren encara en molts projectes comuns. Així ho demostra l'acte de presentació del 'Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya', on assistiren representants polítics i eclesiàstics.

Divendres, 22 de gener de 1999. Al saló més noble de la Generalitat de Catalunya, el de Sant Jordi, decorat amb frescos que recorden les glòries del pancatalanisme i presidit per la imatge de la Mare de Déu de Montserrat, el president Pujol, dret davant un auditori plegat de bisbes, capellans, religiosos i alguna monja, sentència, amb el seu aplom habitual, bo i tustant amicalment amb la mà dreta l'espatlla de l'arquebisbe de Tarragona: "L'Església és una paret mestra de Catalunya". El públic, cofoi, somriu i es remou a les cadires. La discreció en el vestir —tons blaus, grisos, marrons o verds— i els cabells blancs senyoregen el panorama. Però una mirada atenta permet de distingir-hi hàbits, sotanes i un grupet de joves tallats pel mateix patró, de maneres curoses i contingudes, vestits de "clèrgiman". Com és habitual, els jesuïtes s'hi destaquen per la seva elegància i pulcritud. L'un d'ells, el pare Miquel Batllori, és qui desperta més unanimitats reverencials. Quasi totes les tendències de l'Església han acudit a la presentació del primer volum del *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, una obra que en bona part és deguda a la generosa contribució econòmica de la Generalitat.

De les relacions entre Pujol i l'Església, i de la influència dels capellans sobre el president i el món polític, se n'han arribat a orquestrar veritables campanyes que, en alguns casos (entre tants, la del mossèn que cada dia era el primer

ARXIU

a entrar a palau per despatxar amb el Molt Honorable) vorejaven l'obscurantisme. Però el fet és que quan Catalunya comença a caminar sense seguir les passes de l'imperi carolingi, el 988, l'Església ja feia nou segles que s'hi havia instal·lat, com s'encarrega de recordar mossèn Ramon Coll, un dels codirectors del diccionari.

Molts dels grans esdeveniments que han cisellat la història dels Països Catalans tenen l'Església de protagonista o de justificació. Oliba, abat de Ripoll i Cuixà i bisbe de Vic, és un dels homes principals de la nostra primera història medieval, i no precisament per la seva pietat, sinó per una capacitat organitzativa i diplomàtica que té la seva màxima expressió en la in-

venció i establiment de la Treva de Déu. Ramon Berenguer IV esdevindrà príncep d'Aragó després d'un embolic que té l'origen en el testament d'Alfons el Bataller, entestat a deixar el seu regne als ordes militars. Més caut fou, Ramon Berenguer III, que en tingué prou de fer-se enterrar amb l'hàbit dels templers i els deixà en testament el seu cavall Danc amb els arnesos corresponents.

Els Països Catalans tenen arrels cristianes. L'excusa de l'heretgia albigesa permetrà als francesos de trencar el somni d'un país que havia de tenir els Pirineus per columna vertebral. Ara caldrà mirar al sud com a única via d'expansió. El segle XIII Jaume I arribà a València i a les Balears per

Acte de presentació del 'Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya'. Aquesta obra es va presentar al Saló de Sant Jordi de la Generalitat el 22 de gener, amb la presència del president Jordi Pujol i de l'arquebisbe de Tarragona, Lluís Martí-Sistach.

Francesc Vidal i Barraquer, arquebisbe de Tarragona, va fer una defensa insubornable de la llibertat i dels drets de l'Església. Defensà també el català com a llengua normal de la predicació i de la catequesi.

portar-hi la fe de Crist. És el mateix rei que avui utilitzen els *blaveros* per acusar els catalans de colonitzadors tot dient: "hasta nos quieren robar a Jaime I". També l'expansió catalana per la Mediterrània aprofità la situació feudatària existent entre el regne de Nàpols i el papat.

A Catalunya, a València i a les Illes, les parròquies han configurat els pobles, i les catedrals, les ciutats. No és casualitat que entre les imatges més conegudes del País Catalans hi hagi la dels arcbotants de la catedral de Palma, el Miquellet de València i la Sagrada Família barcelonina, la darrera de les catedrals europees construïda amb una concepció medieval del temps. Fins fa poc, el Tribunal de les Aigües, reunit al portal de la seu valenciana, era un dels darrers vestigis de les múltiples funcions que, més enllà de la religió, feien les esglésies.

Si l'Església serví per créixer, també fou utilitzada per dominar. El prevere Carles Cardó, home fidel a Déu i a la pàtria, arribà a escriure que la potestat reial de nomenar bisbes i abats havia estat una de les grans desgràcies de les terres de parla catalana. Àustries i Borbons confiaren a la jerarquia eclesiàstica la missió d'eliminar les diferències que les distingien de la resta de l'estat. Felip II, com després, menys explícitament, el dictador Franco, arribà a amenaçar de substituir la comunitat montserratina amb monjos castellans.

Els enfrontaments entre liberals i carlins, amb doctes capellans fent de guerrillers i ideòlegs a cada bàndol —més al segon que no pas al primer— serà el cant del cigne de la intervenció directa de l'Església en les qüestions polítiques... fins a l'adveniment del nacional-catolicisme.

Entre l'un període i l'altre, el despertar de la consciència nacional trobarà importants ideòlegs, figures i peons en el món eclesiàstic. La llista, començant pel bisbe Torres i Bages i mossèn Verdguer, és llarga a Catalunya, compta amb importants individualitats a Mallorca i resulta d'una estretor alar-

ARXIU / EFE

Àustries i Borbons confiaren a la jerarquia eclesiàstica la missió d'eliminar les diferències que les distingien de la resta de l'estat.

mant, però no erma, al País Valencià.

La història eclesiàstica del segle XX, que és la més recent i viscuda, il·lustra com cap altra la complexitat, les contradiccions i les mancances de la institució, però també la seva capacitat de penetració i la importància social que ha tingut i encara té, amb iniciatives que s'han demostrat avançades en el temps. L'antagonisme entre Isidre Gomà, arquebisbe de Toledo i promotor de la carta col·lectiva de l'episcopat espanyol que legitimà la sedició de Franco, i el cardenal de Tarragona, Vidal i Barraquer, que acatà la República i no volgué subscriure el manifest, són l'exemple més eloqüent d'aquestes contradiccions.

Durant el franquisme, mentre una bona part de la jerarquia és fidel al dictador, l'Església va con-

vertint-se en un aixopluc d'actituds i moviments de resistència. Parròquies de tots els Països Catalans, però principalment de la ciutat de Barcelona, acullen assemblees, vagues de fam o incipients associacions de veïns. Els anys 60, quan el Vaticà II va crear un vendaval que encara ara s'arrossega, va ser una autèntica explosió. El novembre del 63 l'abat Escarré fa les primeres declaracions crítiques al regim sortides de la boca d'un jerarca de l'Església, el 64 es funden les Comissions Obreres, amb una important participació de sectors catòlics —i amb capellans, alguns d'ells represaliats pel bisbat—. La Caputxinada i la manifestació de capellans a Barcelona, el 1966, marcaran una fita del compromís polític d'una part important de l'Església que, el 1973, veurà néixer, per obra d'Alfons Carlos Comín, el moviment Cristians pel Socialisme.

També hi ha capellans i religiosos que actuaran en grups més conservadors, com Crist Catalunya, fundat el 1954. De fet, una bona part dels polítics democràtics de primera hora, que encara avui dominen els partits —principalment a Catalunya—, es formaren de missa i sagristia com l'escoltisme. Alguns bisbes —com Jubany— tingueren feina a posar fre a la presència de capellans a les llistes electorals, i així i tot, n'hi hagué algun que arribà a alcalde, com mossèn Hernández, a Santa Coloma de Gramenet.

Parlant de la influència de l'Església, el sociòleg Salvador Cardús, la resumeix en una frase magistral: "A Catalunya sobretot, la política té maneres eclesiàstiques". Però el futur planteja incerteses. Al Saló de Sant Jordi, l'arquebisbe de Tarragona, monsenyor Martínez Sistachs acaba de dir que la feina de l'Església és "l'evangelització de Catalunya i de col·laborar al bé del país". També sembla que Pujol ho veu així, però hi ha alguna cosa que el preocupa. Després de repassar les glòries passades, amb un paternal to d'advertiment els diu: "com a país, necessitem que l'aportació de l'Església sigui clara". A. S.